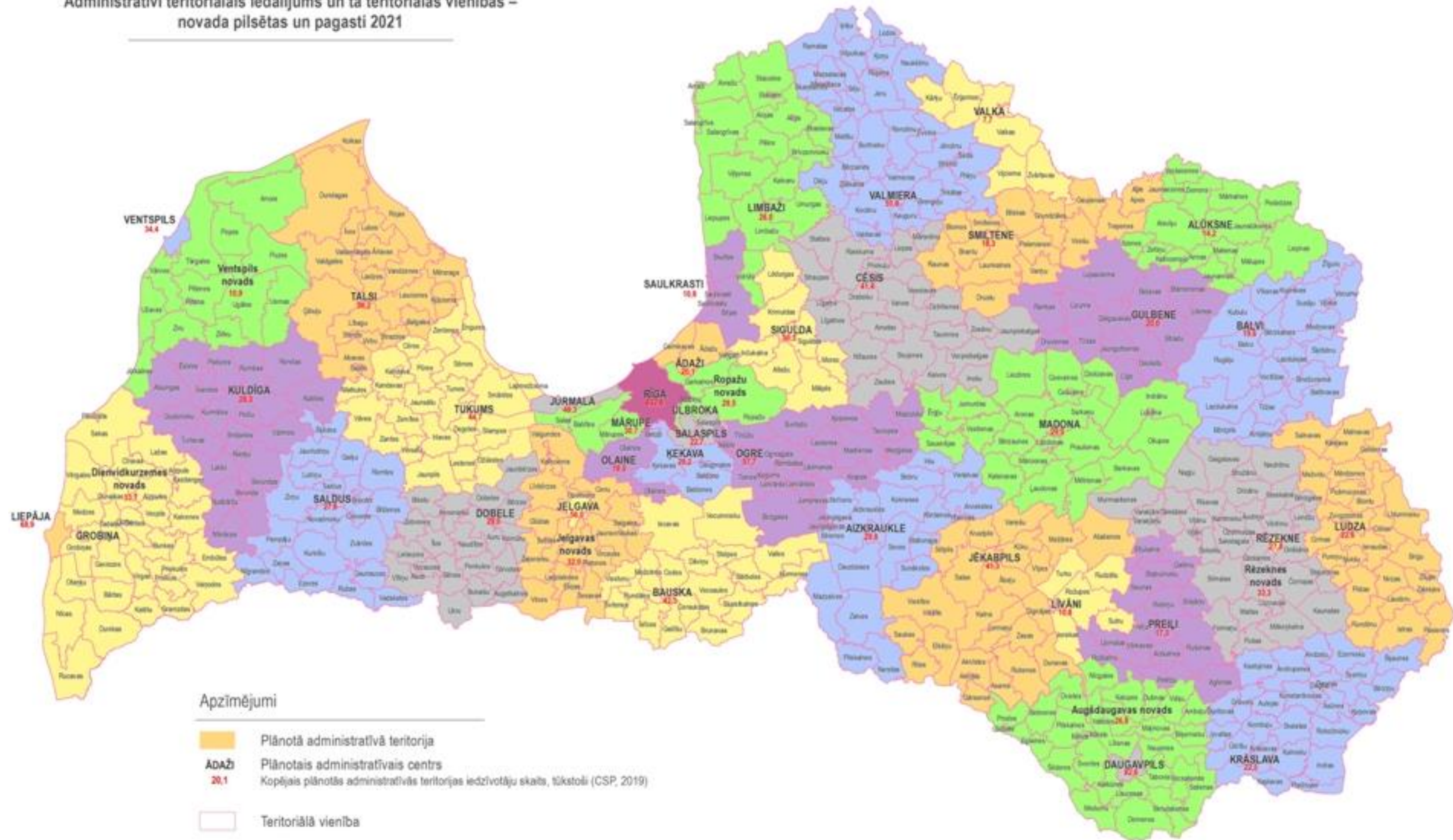

Administratīvi teritoriālās reformas ietekme uz muzejiem Latvijā

Zane Grīnvalde
LMB valdes priekšsēdētāja
08/10/2020

Administratīvi teritoriālais iedalījums un tā teritoriālās vienības –
novada pilsētas un pagasti 2021

Administratīvi teritoriālās reformas ietekme uz muzejiem Latvijā

- Latvijā pēc 2021.gada pašvaldību vēlēšanām - 42 pašvaldības līdzšinējo 119 vietējo pašvaldību vietā.
- Vairāki jaunie novadi būs izveidoti apvienojot ievērojamu skaitu esošo novadu, piemēram, Dienvidkurzemes novads (8), Cēsu (7), Valmieras (7), Aizkraukles (6), Jēkabpils (5) novadi, procentuāli lielākā daļa jauno novadi apvienos 4, 3 vai 2 šī brīža novadus, atsevišķi novadi nemaina savas robežas
- Gandrīz katrā novadā ir muzeji vai novadpētniecības centri, kuri saņem pašvaldības finansējumu un kuras skars jauna administratīvi teritoriālā reforma (ATR).

Latvijas Muzeju biedrība (LMB) un Latvijas Muzeju padome (LMP) šī gada vasarā aicināja Latvijas muzejus izvērtēt situāciju, veidot iespējamus scenārijus muzeju apvienošanas, pievienošanas vai citu pārmaiņu gadījumā.

- Vasarā Kurzemes reģiona muzeju tikšanās.
- 29.septembrī Latgales reģiona muzeju tikšanās Latgales Kultūrvēstures muzejā.
- 5.oktobrī Vidzemes reģiona muzeju tikšanās Cēsu vēstures un mākslas muzejā.
- 5.oktobrī Zemgales reģiona muzeju tikšanās Ķekavas novadpētniecības muzejā.

Muzejus aicinājām veidot iespējamos scenārijus pēc LMB un LMP izveidotajiem kritērijiem

- Muzeja nosaukums un juridiskais statuss.
- Vai iespējama muzeju apvienošana, kādā statusā būtu vēlams šādam muzejam darboties.
- Misijas kopējais formulējums vai novada muzejus vienojošie faktori;
- Kopīgais, atšķirīgais krājuma darbībā.
- Kopīgais, atšķirīgais komunikācijā.
- Pētniecība (galvenais virziens/tēma)
- Muzeja ēka/ -as (atbilstība muzejam, tehniskais stāvoklis)
- Muzeja atbalsta funkcija (kas veic ēku/telpu/teritorijas uzturēšanu, vai iespējama saimnieciskā darbība utt.)
- Darbinieku skaits un atalgojums.
- Tālākizglītības un metodiskais darbs (kādos jautājumos nepieciešams)

Iespējamie scenāriji pēc ATR:

- Vairāki muzeji veido vienu struktūrvienību ar centrālo muzeju un vairākām filiālēm (centralizēta apvienība).
- Vairāku novadu apvienošanas gadījumā muzeji tiek strukturēti zem vienas pārvaldes, katram muzejam saglabājot savu vadību un misiju.
- Apvienība ar vairākiem kultūrvēsturiskiem centriem vienā novadā.
- Decentralizēta muzeju pārvaldība pēc novadu apvienošanas (vairāku novadu apvienošanas gadījumā novadā atradīsies vairāki patstāvīgi muzeji).
- Jaunajā novadā muzeju neskar pārmaiņas – paliek centrālais muzejs.
- Pēc iespējamām grozījumiem Muzeju likumā – iespēja veidot nodibinājumus.

Galvenie problēmjaudājumi

- Finansējuma apjoms un pārdale: finansējuma samazināšana, prioritāte novada muzejam, nepieciešamība uzturēt muzeju tīklu, pašvaldības līdzfinansējums projektu īstenošanā, līdzfinansējuma saņemšanā, atalgojuma pārdale, nevienlīdzīgs atalgojums.
- Optimizācija un centralizācija, kas ietekmē darba kvalitāti un darba apjomu.
- Informācijas trūkums/ informācijas aprīte par ATR.
- Infrastruktūra – telpu trūkums, ēku tehniskais stāvoklis, pieejamība dažādām cilvēku grupām, piemērotība krājuma saglabāšanai.
- Speciālistu trūkums muzejos – komunikācijas speciālists, projektu sagatavošana, iesniegšana un cilvēku kapacitāte projekta īstenošanā.

Galvenie problēmjaudājumi

- Perifērijas sajūta – bažas par nomales efektu, jo galvenie pasākumi noritēs novada centrā. Jaunizveidotās pašvaldības attieksme pret kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu mazajos novados
- Valsts kultūrpolitikas nostādnes – apdzīvotība laukos, jauno pašvaldību darbības un attīstības vīzija, kultūras mantojuma saglabāšanas un muzeja attīstības nozīme jaunajā novadā.
- Informācijas trūkums un neziņa par pakļautību jaunizveidoto pašvaldību ietvaros.
- Muzeju vēlmi apvienoties, kavē bailes no muzeja identitātes zaudēšanas.

Muzeju priekšlikumi

- Veidot dialogu ar pašvaldību vadītājiem, lai rastu kopsaucējus muzeju misiju formulējumos un darbībā, lai jaunajos novados muzeji spēj saglabāt savu identitāti materiālās un nemateriālās kultūras mantojuma saglabāšanā viena kultūrvēsturiskā vai novada ietvaros.
- Aicināt jauno novadu muzeju vadītājus kopā ar pašvaldību deputātiem, pārrunāt iespējamās pārvaldības scenārijus – veidot nodibinājumus, pārvaldes, apvienības u.tml. Kopīgi atrast labāko risinājumu vairāku muzeju līdzāspastāvēšanai vienā novadā, kas palīdz saglabāt, pētīt, popularizēt kultūras mantojumu un izglītēt sabiedrību.
- Izstrādāt vadlīnijas par muzeju aizsardzību.

Muzeju priekšlikumi

- Izstrādāt vadlīnijas, ko darīt ar privātajām, apjomīgām kolekcijām, kuru īpašumā ir unikāli priekšmeti. Novērst iespēju, ka akreditētiem muzejiem tiek pievienota visa šī privātā kolekcija bez atlases.
- Aktualizēt muzeju lomu kultūras un izglītības procesu norisē un attīstībā.
- Pārdomāt jēdziena «muzejs» izmantošanu ikvienai privātai kolekcijai, novadpētniecības istabai vai entuziasta savāktu senu lietu telpai.
- Izveidot vienotu atalgojumu sistēmu Latvijas muzeju darbiniekiem.
- Piedāvāt tālākizglītības kursus, seminārus par speciālistiem svarīgiem jautājumiem.

LMB aicina Latvijas muzejus un topošo novadu pašvaldību pārstāvjus vienoties kopīgā diskusijā un laikā līdz 2021.gada pavasarim izstrādāt pēc iespējas detalizētāku kopīgu muzeju attīstības plānu pēc administratīvi teritoriālās reformas.

2020.gada rudens un 2021.gada ziema jāizmanto, lai muzeji sagatavotu vairākus iespējami labākos un realizējamos scenārijus muzeju attīstībā pēc ATR.

LMB viedoklis par grozījumu nepieciešamību Muzeju likumā, attiecībā uz nodibinājumu veidošanu

Vēlamies paust atbalstošu viedokli muzeju juridiskās formas reformas plānam, lai ikvienam Latvijas muzejiem būtu iespēja kļūt par publisku nodibinājumu saskaņā ar to dibinātāju ieskatiem, kas sniegtu iespēju muzeju nozarei attīstīties, īpaši jaunajā realitātē, kas elastīgu plānošanu padarījusi par ikdienu. Likuma grozījumi būtiski tuvojoties administratīvi teritoriālajai novadu reformai, tā sniedzot vairākām pašvaldībām iespējas būt par muzeju līdzdibinātājiem un kopīgi uzņemties atbildību pār to attīstību, vienlaikus sniedzot iespēju pašiem muzejiem attīstīties.

Grozījumi Muzeju likumā

Likums "Par pašvaldībām" jau šobrīd atļauj pašvaldībām dibināt nodibinājumus. Muzeju likuma 1.panta 6.punkts, ietverot atsauci uz likumu "Par pašvaldībām", varētu būt šādā redakcijā:

Pašvaldības muzejs – likumā "Par pašvaldībām" noteiktajā kārtībā pašvaldības dibināta iestāde, pašvaldība kapitālsabiedrība, biedrība vai nodibinājums, ja tās valdījumā (īpašumā) ir muzeja krājums un kura īsteno šajā likumā noteiktās funkcijas.

Latvijas Muzeju biedrības turpmākās aktivitātes

- Galveno priekšlikumu par ATR ietekmi uz Latvijas muzejiem sagatavošana un iesniegšana VARAM, LPS, LMP.
- Diskusija par jēdziena «muzejs» piemērošanu un izmantošanu
- Vairāku lielu projektu realizācija:
 - Vienots Latvijas Skolas somas piedāvājums un pieteikumu sistēma - muzeji.lv
 - Ilgtspēja muzejos un ANO 17 ilgtspējas attīstības mērķu piemērošana Latvijas muzejiem – muzeji.lv
 - Izglītojošu pasākumu un vebināru cikls par ilgtspēju muzejos.
- Nākamā gada sākumā LMB izstrādās un realizēs vienotu biļešu platformu sadarbībā ar Mobilly .

Paldies par uzmanību!

